

Siirtohinnoittelu ja aggressiivinen verosuunnittelu oikeuskäytännössä

Yritysjuridiikka
Kandidaatintutkielma

Laatija:
Timo Saarlo

Ohjaaja:
Prof. Reijo Knuutinen

17.4.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Yritysjuridiikka

Tekijä: Timo Saarlo

Otsikko: Siirtohinnoittelu ja aggressiivinen verosuunnittelu oikeuskäytännössä

Ohjaaja: Professori Reijo Knuutinen

Sivumäärä: 31 sivua + liitteet 4 sivua

Päivämäärä: 17.4.2024

Siirtohinnoittelusta on puhuttu viime vuosina ja vuosikymmeninä kasvavissa määrin. Siirtohinnoittelun merkitys nykypäivänä on yrityksille suuri, kun globalisoitua maailmaa tarjoaa yrityksille mahdollisuuden laajentaa liiketoimintaa aina vain kansainvälisemmäksi. OECD arvioi jo parikymmentä vuotta sitten, että konsernien sisäinen kauppa muodosti yli 60 % kaikesta maailmankaupasta, sen jälkeen määrä on kasvanut toistakymmentä prosenttiyksikköä.

Siirtohinnoittelun määritelmä ei ole aivan yksiselitteinen. Tässä tutkielmassa käsitteellä viitataan toisiinsa etuyhteydessä olevien osapuolten tekemien liiketoimien hinnoitteluun. Siirtohinnoittelu on yrityksille merkittävä aihe tuloverotuksen näkökulmasta, koska liiketoiminnassa käytetty hinta vaikuttaa kyseisten yritysten verotettavan tulon tai tappion määrään. Koska aggressiivinen verosuunnittelu usein mielletään osittain virheellisesti osaksi siirtohinnoittelua, on tässä tutkielmassa päädytty vastaamaan tutkimuskysymykseen, missä menee siirtohinnoittelua koskevissa oikeustapauksissa oikeudellisesti hyväksyttävä raja aggressiivisessa verosuunnittelussa. Tutkielmassa erityisesti syvennytään korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemiin tapauksiin, joissa voi nähdä viitteitä konsernien harjoittamasta mahdollisesta aggressiivisesta verosuunnittelusta. Tutkielmassa käydään läpi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä, jotka ovat päättyneet niin konsernin edun mukaiseen tuomioon kuin viranomaisen kantaa puoltavaan tuomioon.

Kyseessä on vero-oikeudellinen tutkimus, jonka tärkeintä lähdekirjallisuutta on Helmisen, Knuutisen, Penttilän ja Raunion kirjoittama oikeuskirjallisuus. Myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, hallituksen esitykset ja laki verotusmenettelystä ovat tutkielmassa hyödynnettyjä lähteitä.

Tutkielman keskeisenä lähdeaineistona on käytetty relevantteja korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksiä, joissa on laajasti käsitelty siirtohinnoittelua eri näkökulmista. Tutkielmassa käsitellyissä KHO:n päätöksissä on arvioitu muun muassa koron markkinaehtoisuutta, location savings tilanteita, tuotannon uudelleen sijoittamista, hybridilainaa sekä sisäisen rahoituksen kanavoimista tytäryhtiön kautta.

Tutkielman johtopäätöksissä päädytään siihen, että käsiteltyjen oikeustapausten perusteella on kyseessä enemmän tulkintakysymys harjoittiko konsernit siirtohinnoittelussa aggressiivista verosuunnittelua. Useammassa tutkielmassakin käsitellyssä oikeustapauksessa on paljon viitteitä siitä, että konsernit ovat käyttäneet siirtohinnoittelua aggressiivisen verosuunnittelun keinona. Huomioitavaa johtopäätöksissä on se, että konsernien kannattaisi nykyisen kaltaisessa lain tilassa jopa harjoittaa tietoisesti aggressiivista verosuunnittelua siirtohinnoittelun yhteydessä, koska lainsäätäjä on jättänyt VML 31 § hyvin laveatulkintaiseksi lakipykäläksi. Sen takia voikin todeta, että niin kauan kuin Suomessa kirjoitetaan yleisellä tasolla Suomen sisäinen lainsäädäntö, kuin myös verosopimusten tulonoikaisuun sallivat normit, on yrityksillä erittäin paljon omaa liikkumatilaa määriteltessään markkinaehtoista hintaa. Vaikka konsernit pyrkivät nykypäivänä lähtökohtaisesti toimimaan lainmukaisesti ja Verohallinnon kanssa yhdessä konsernin siirtohinnoittelukysymyksiä ratkaisten, voi tutkielman perusteella silti nähdä viitteitä yritysten harjoittamasta aggressiivisesta verosuunnittelusta siirtohinnoittelutilanteissa.

Avainsanat: Siirtohinnoittelu, Markkinaehtoperiaate, Aggressiivinen verosuunnittelu, OECD

SISÄLLYS

Lyhenteet	5
1 Johdanto	6
1.1 Tutkielman taustaa	6
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja aiheen rajaus	7
1.3 Keskeinen lähdeaineisto	8
1.4 Tutkimuksen rakenne	8
2 Siirtohinnoittelun ja aggressiivisen verosuunnittelun merkitys yrityksille	10
2.1 Siirtohinnoittelun merkitys yrityksille	10
2.2 Konsernien aggressiivinen verosuunnittelu	11
3 Milloin yritysten verosuunnittelu ei ole tuottanut toivottua tulosta?	14
3.1 Minkälaista korkoa voidaan pitää markkinaehtoisena, KHO 2010:73	14
3.2 Tuotannon uudelleen sijoittaminen, KHO 2013:36	16
4 VML 31 § uudelleen tulkinta	19
4.1 Verohallinnon linjamuutos	19
4.2 Hybridilainaa vai omaa pääomaa, KHO 2014:119	19
4.3 Sisäinen rahoitus tytäryhtiöiden kautta ja verotuksen oikaisemisen verovelvollisen vahingoksi, KHO 2021:66	21
5 Siirtohinnoittelu ja aggressiivinen verosuunnittelu muualla Euroopassa sekä viranomaisten muut toimet	25
5.1 Siirtohinnoitteludirektiivi	25
5.2 Aggressiivinen verosuunnittelu Unionin tuomioistuimen ratkaisussa C-484/19, Lexel AB	27
5.3 Viranomaisten toimet ja reaktiot	28
6 Johtopäätökset	30
Lähteet	32
Oikeustapaukset	35

Lyhenteet

BEFIT	Business in Europe: Framework for Income Taxation
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
EU	Euroopan Unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
HaO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KOVE	Konserniverokeskus
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
Oy	Osakeyhtiö
Oyj	Julkinen osakeyhtiö
PL	Suomen perustuslaki (731/1999)
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
VML	Laki verotusmenettelystä (1558/1995)

1 Johdanto

1.1 Tutkielman taustaa

Siirtohinnoittelusta on puhuttu viime vuosina ja vuosikymmeninä kasvavissa määrin. Siirtohinnoittelun merkitys nykypäivänä on yrityksille suuri, kun globalisoitua maailmaa tarjoaa yrityksille mahdollisuuden laajentaa liiketoimintaa aina vain kansainvälisemmäksi.¹ Siirtohinnoittelun määritelmä ei ole aivan yksiselitteinen, mutta tässä tutkielmassa käsitteellä viitataan toisiinsa etuyhteydessä olevien osapuolten tekemien liiketoimien hinnoitteluun. Siirtohinnoittelu on yrityksille merkittävä aihe tuloverotuksen näkökulmasta, koska liiketoiminnassa käytetty hinta vaikuttaa kyseisten yritysten verotettavan tulon tai tappion määrään. Ulkoisten markkinavoimien vaikuttaessa yritysten väliseen kaupankäyntiin kohdentuu vero oikealle verovelvolliselle luonnostaan, kun taas etuyhteydessä olevien osapuolten väliseen kauppaan ei hinnoittelutilanteessa ulkoiset markkinavoimat pääse vaikuttamaan samalla tavalla. Lainsäädännössä tästä terminä käytetään sanaa markkinaehtoperiaate, *arm's length principle*, joka on siirtohinnoittelun ja sen verovalvonnan kulmakivi.² Lisäksi siirtohinnoittelu kytkeytyy vahvasti kansainvälisen verotuksen piiriin, koska konsernien sisäiseen kansainväliseen tavara- ja palvelukauppaan vaikuttaa se, mihin valtioon siirtohinnoitellut tulot kertyvät ja missä valtiossa tulot verotetaan.³

Aiheena siirtohinnoittelu ei kuitenkaan ole uusi. Ensimmäiset siirtohinnoittelu säädökset tulivat voimaan jo vuonna 1915 Iso-Britanniassa, mutta merkittävä tekijä siirtohinnoittelulle oli 1980-luvun taitteessa OECD:n⁴ julkaisemat raportit *Transfer Pricing and Multinational Enterprises* vuonna 1979 ja *Transfer Pricing and Multinational Enterprises, Three Taxation Issues* vuonna 1984. OECD:n siirtohinnoitteluohjeita on julkaistu täysin uudelleen useamman kerran ensimmäisten raporttien jälkeen ja uusin versio on vuodelta 2022. OECD:n ohjeet ovat merkittäviä siirtohinnoittelun kannalta, koska ohjeista on tullut merkittävä osa kansainvälistä

¹ Penttilä 2015, s. 120.

² Knuutinen 2020, s. 259.

³ HE 107/2006 vp. s.3.

⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development, suom. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö.

siirtohinnoitteluohjesäännöstöä.⁵ Lisäksi ei voi olla mainitsematta OECD:n⁶ ja G20⁷ maiden yhteistä *BEPS*-hanketta vuosilta 2013–2015, jonka tavoitteena oli selkeyttää keskeisiä siirtohinnoitteluohjeiden sisältöä siten, että verotettava tulo kertyisi kyseiseen valtioon, missä arvoa myös todellisuudessa luodaan.

On myös hyvä huomioida, että OECD:n ohjeistukset eivät ole virallisesti Suomessa sitovia oikeuslähteitä. Esimerkiksi eduskunta ei ole säättänyt kyseisiä säädöksiä Suomen perustuslain 94 §:n ja 95 §:n mukaisessa järjestyksessä.⁸ Lisäksi KHO 2013:36 on ratkaisussaan todennut erikseen, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeet eivät sido OECD:n jäsenmaita. Silti todettakoon, että näistä seikoista huolimatta OECD:n ohjeistusta sovelletaan jäsenmaissa vakiintuneesti ja kyseisillä ohjeilla on suuri painoarvo verosopimuksia tarkasteltaessa.⁹ Tämä johtuu siitä, että KHO on useammassa ratkaisussaan todennut OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden olevan merkittävä tulkintalähde.¹⁰ OECD:n ohjeet siis luovat raameja siirtohinnoittelulle ja toimivat nykyään työkaluna kansainvälisille konserneille ja veroviranomaisille siirtohinnoittelua koskevassa työssä.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja aiheen rajaus

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, missä menee siirtohinnoittelua koskevissa oikeustapauksissa oikeudellisesti hyväksyttävä raja aggressiivisessa verosuunnittelussa. Tutkielmassa syvennytään oikeustapauksiin, jossa aggressiivinen verosuunnittelu on aiheuttanut siirtohinnoittelua koskevissa oikeudenkäynneissä yritykselle ei-toivotun lopputuloksen. Tähän rajaukseen on päädytty siitä syystä, koska konsernien ja yhteiskunnan kannalta on erittäin merkittävää tietää minkälaiset siirtohinnoittelumallit eivät ole olleet lainsilmissä hyväksyttäviä. Lisäksi tarkastellaan myös useampaa KHO:n ratkaisemaan siirtohinnoittelutapausta, missä konserni on päässyt oman edun mukaiseen

⁵ Raunio – Karjalainen 2018, s. 2–3.

⁶ OECD jäsenvaltiot: Alankomaat, Australia, Belgia, Chile, Costa Rica, Espanja, Irlanti, Islanti, Iso-Britannia, Israel, Italia, Itävalta, Japani, Kanada, Kolumbia, Korean tasavalta, Kreikka, Latvia, Liettua, Luxemburg, Meksiko, Norja, Puola, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Turkki, Unkari, Uusi Seelanti, Viro ja Yhdysvallat.

⁷ G20 valtiot: Argentiina, Australia, Brasilia, Kanada, Kiina, Ranska, Saksa, Italia, Intia, Indonesia, Japani, Meksiko, Korean tasavalta, Venäjä, Saudi-Arabia, Etelä-Afrikka, Turkki, Yhdistynyt kuningaskunta, Yhdysvallat, Euroopan unioni.

⁸ Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

⁹ Ks. KHO: 2004:116.

¹⁰Ks. KHO: 2013:36, KHO: 2014:119, KHO: 2017:146, KHO: 2018:173, KHO: 2020:34 ja KHO: 2020:35.

lopputulokseen sekä saanut omia vaatimuksiaan ja näkökantojaan tuomioistuimessa onnistuneesti läpi.

1.3 Keskeinen lähdeaineisto

Tutkimuksen keskeisenä lähdeaineistona on erityisesti käytetty relevantteja korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksiä, joissa on laajasti käsitelty siirtohinnoittelua eri näkökulmista. Esimerkiksi tutkielmassa käsitellyissä KHO:n päätöksissä on arvioitu koron markkinaehtoisuutta, *location savings* tilanteita, tuotannon uudelleen sijoittamista, hybridilainaa, sekä sisäisen rahoituksen kanavoimista tytäryhtiön kautta. Kansainvälistä oikeuskäytäntöä on myös nostettu esiin arvioitaessa aggressiivisen verosuunnittelun termiä Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisussa.

Oikeuskirjallisuutta on lisäksi laajasti käytetty hyväksi lähdeaineistoina. Tutkielmassa keskeisimpinä lähdekirjallisuuden kirjoittajina voidaan pitää Helmisen, Knuutisen, Penttilän ja Raunion kirjoittamaa kirjallisuutta, joita on julkaistu laajasti muun muassa Verotus-lehdessä artikkeleina ja erillisinä oppikirjoina. Myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ovat olennaisia lähdeaineistoja, sekä hallituksen esitykset ja erityisesti laki verotusmenettelystä ovat toimineet tärkeinä lähteinä, joita tutkielmassa on käytetty hyväksi.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkielmassa aluksi käydään läpi, mitä hyötyä siirtohinnoittelusta yrityksille on ja mitä niin sanottu aggressiivinen verosuunnittelu siirtohinnoittelukysymyksissä yrityksille tarkoittaa. Näiden teemojen läpikäynti auttaa ymmärtämään paremmin tuomioistuinten ratkaisuja ja avaa laajemmin siirtohinnoittelun sekä aggressiivisen verosuunnittelun yhteyttä. Tutkimuskysymys pyrkii tarkastelemaan siirtohinnoittelun laillisuuden rajoja ja erityisesti paneutumaan siihen, milloin aggressiivinen verosuunnittelu tulee yrityksille kalliiksi siirtohinnoittelutapauksissa. Tutkimuksessa käydään konkreettisesti KHO:n päätösten avulla läpi sitä, minkälaisiin tuomioihin KHO on tullut siirtohinnoittelu-oikeudenkäynneissä ja minkälaisissa tilanteissa yrityksen siirtohinnoittelun on katsottu olevan lain mukaista. Lisäksi perehdytään Euroopan tuomioistuimen tuomioon, jossa aggressiivinen verosuunnittelu nousee esiin. Läpi tutkielman mukana on useita arvostettujen asiantuntijoiden analyysyjä ja arvioita kyseisistä oikeustapauksista ja pohdintaa siitä, miten KHO:n päätökset vaikuttavat

vallitsevaan lain tulkintaan. Myös OECD:n ohjeistus on olennaisesti mukana läpi tutkielman. Lopuksi tutkielma pyrkii vastaamaan johtopäätöksissä siihen, missä menee siirtohinnoittelua koskevissa oikeustapauksissa oikeudellisesti hyväksyttävä raja aggressiivisessa verosuunnittelussa.

2 Siirtohinnoittelun ja aggressiivisen verosuunnittelun merkitys yrityksille

2.1 Siirtohinnoittelun merkitys yrityksille

Voidakseen tarkastella lähemmin varsinaista tutkimuskysymystä, missä oikeuskäytännön mukaan siirtohinnoittelun laillisuuden rajat menevät, on ensin paneuduttava yleisellä tasolla tarkemmin siirtohinnoittelun merkitykseen yrityksille. Konserni muodostuu usein toiminnallisesti ja omistuksellisesti useista erillisistä juridisista yhtiöistä. Käytännössä siirtohinnoittelukysymyksissä olennaista on se, katsotaanko konsernin muodostavan yhden verotettavan kokonaisuuden vai onko jokainen konsernin sisällä oleva konserniyhtiö erillinen verovelvollinen. Kyse on siis pitkälti siitä argumentoidaanko taloudellis-sisällöllisen kokonaisuuden puolesta, jossa tarkasteltaisiin konsernia kokonaisuutena vai juridis-muodollisuuden puolesta, jossa puolletaan kunkin yhtiön erillisyyttä.¹¹ Lähtökohtaisesti kansainvälisenä peruslinjana voidaan pitää sitä, että konserneja tarkastellaan juridis-muodollisena kokonaisuutena, jossa jokainen konsernin sisällä esiintyvä yritys on erillinen.¹² Tällöin konsernin sisäiset transaktiot ja järjestelyt muodostavat ongelma-alueen.¹³

Nykyisen mallisessa globaalissa maailmassa on tärkeää huomioida se, että talouden rakenteet ovat valtioiden rajat ylittäviä ylikansallisia kokonaisuuksia, mutta verojärjestelmät ovat taas lähtökohtaisesti kansallisia kokonaisuuksia.¹⁴ Aihe on erittäin merkityksellinen, koska OECD:n esittämän arvion mukaan jo reilut 15 vuotta sitten yli 60 % maailmankaupasta oli konsernien sisäistä kauppaa.¹⁵ Näin ollen jo aikaisemmin mainitut ulkoiset markkinavoimat eivät siis pääse luonnostaan vaikuttamaan veron kohdentumiseen oikealle verovelvolliselle. Tästä syystä tullaan siirtohinnoittelun tärkeyteen yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna, koska konserniyhtiöiden välisiin liiketapahtumien yhtiökohtaisten verotettavien tulojen määrään vaikuttaa nimenomaan siirtohinnoittelu. Selkeyden vuoksi siis todettava, että taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna ei ole välttämättä loppuen lopuksi erityisen merkityksellistä,

¹¹ Knuutinen 2014, s. 243.

¹² Verohallinto – Siirtohinnoittelu. Kohdassa Konserniyhtiöitä arvioidaan verotuksessa erillisyyhtiöperiaatteen mukaan.

¹³ Knuutinen 2014, s. 243.

¹⁴ Knuutinen 2014, s. 244.

¹⁵ HE 107/2006 vp. s.5

mitä hintoja sisäisissä transaktioissa käytetään, jos verotusaspektia ei huomioida. Kuitenkin verotuksellisesti merkitys on erittäin suuri, koska nämä hinnat määrittävät sen missä valtiossa yritys näyttää lopulliset voittonsa.¹⁶

2.2 Konsernien aggressiivinen verosuunnittelu

Aggressiivinen verosuunnittelu on terminä hieman kompleksinen, koska kyse ei ole oikeudellisesta käsitteestä, vaikka käsitettä on viljelty niin Euroopan komission suosituksessa, kuin oikeuskirjallisuudessa, sekä OECD:n raporteissa. Termiä on käytetty eri asiayhteyksissä erilaisia merkityksiä käyttäen, joten ei voida puhua, että termillä olisi vakiintunutta tai tarkkaan määritettyä merkitystä. Esimerkiksi Knuutinen on omassa kirjallisuudessaan määritellyt termin tarkoittavan verosuunnittelua, joka hyökkää hyväksyttävänä tai oikeana pidettävää tavoitetta, perusajatusta tai normia vastaan.¹⁷ On hyvä todeta, että aggressiivinenkin verosuunnittelun nähdään lähtökohtaisesti tähtäävän lainmukaiseen toimintaan. Tällä esimerkiksi viitataan toimintaan, joka ei riko VML 28 §¹⁸ säännöksiä, joka asettaa Suomessa lainsäädännön rajat veronkierrolle.

Aiemmin luvussa kaksi viitattiin siihen, että verojärjestelmät eivät ole lähtökohtaisesti suunniteltu rajat ylittäviin tilanteisiin vaan lähtökohtaisesti kansallisia tarkoitusperiä varten. Tämä on johtanut siihen, että rajat ylittävissä verotustilanteissa kansallisten verotusjärjestelmien välille on syntynyt aukkoja, jolloin kansalliset verotusjärjestelmät eivät palvele välttämättä minkään tahon tarkoitusperiä asianmukaisella tavalla. Näitä aukkoja valtiot pyrkivät paikkaamaan verosopimuksilla. Samalla pyritään estämään moninkertainen/kaksinkertainen verotus, jolla viitataan saman tulon verottamiseen

¹⁶ Knuutinen 2014, s. 245.

¹⁷ Knuutinen 2015a, s. 5.

¹⁸ VML 28 §: ”Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.

Jos on ilmeistä, että verotusta toimitettaessa olisi meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, on verotusta toimitettaessa huolellisesti tutkittava kaikki ne seikat, jotka voivat vaikuttaa asian arvostelemiseen, sekä annettava verovelvolliselle tilaisuus esittää selvitys havaituista seikoista. Mikäli verovelvollinen ei tällöin esitä selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta taikka ettei toimenpiteeseen ole ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, verotusta toimitettaessa on meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.”

monen eri valtion toimesta.¹⁹ Lisäksi on hyvä huomioida, että kansallisten verojärjestelmien yhteensopimattomuus voi synnyttää tilanteen, jossa tulot ovat toisessa maassa lievemmin verotettuja tai jostain tulosta ei tarvitse maksaa veroa ollenkaan, jolloin puhutaan kansainvälisestä vajaaverotuksesta.²⁰

Tässä kohtaa aggressiivinen verosuunnittelu astuu kuvaan, koska aggressiivisen verosuunnittelun avulla voidaan käyttää hyväksi vajaaverotustilanteita, johon ei verolakien avulla pystytä puuttumaan. Suurimpia häviäjiä tilanteessa ovat valtiot, jossa yritykset todellisuudessa harjoittavat liiketoimintaa, mutta siirtävät voittoja alhaisemman- tai nollaverotuksen piirissä oleviin valtioihin. Näitä valuvikoja on omalla ohjeistuksellaan OECD pyrkinyt paikkaamaan, sekä tietenkin mahdollisimman hyvin myös kansalliset verolainsäädännöt, jotta veroarbitraasit²¹ ja aggressiivinen verosuunnittelu eivät olisi mahdollisia.²²

Tämmöisenä opportunistista veropolitiikkaa harjoittavana valtiona voidaan esimerkiksi Euroopan unionissa pitää Irlantia, joka on tarjonnut useille kansainvälisille konserneille verotuksellisia erityisjärjestelyitä. Esimerkiksi Apple Inc.:lle Irlanti tarjosi verolomaa 1980-luvulla ensimmäisen kymmenen toimintavuoden ajaksi, jonka jälkeen laskettiin, että Apple oli maksanut Euroopasta saaduista tuloista ainoastaan 4 % veroja vuoteen 1990 mennessä.²³ Euroopan komissio katsoi, ettei tilanne myöhemminkään ollut parantunut yhtään, vaan Apple oli maksanut voitoistaan tosiasiallisesti vuonna 2003 veroja ainoastaan yhden prosentin verran ja vuoteen 2014 mennessä Apple oli maksanut veroja voitoista vain 0,005 %. Tämän toiminnan Apple mahdollisti omia tytäryhtiöitään hyväksikäyttämällä, kun Applen emoyhtiö kierrätti Irlannissa sijaitsevan tytäryhtiönsä kautta EU-alueelta saamansa myyntivoittonsa.²⁴

Selkeyden vuoksi todettakoon, että siirtohinnoittelu ja aggressiivinen verosuunnittelu ei ole toisiinsa automaattisesti rinnastettavia teemoja. Kaikki kansainväliset konsernit

¹⁹ Verohallinto – Kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistaminen. Kohdassa 1 Johdanto.

²⁰ Knuutinen 2015a, s. 11.

²¹ "Termillä arbitraasi voidaan tarkoittaa eri yhteyksissä hieman erilaisia asioita. Taloudellisesti arbitraasi tarkoittaa esim. sellaista riskitöntä voittoa, joka voidaan saavuttaa hinnoitteluerojen avulla... Veroarbitraasilla voidaan taas viitata mm. kassavirtojen uudelleenjärjestelemiseen eri instrumenttimuotoja käyttäen, tavoitteena vero-edut tai veroasteen alentaminen." Immonen 2016, s. 86.

²² Knuutinen 2015a, s. 12.

²³ Reuters 5.23.2013.

²⁴ Komissio: Irlanti antanut Appellelle laitonta veroetua 13 miljardin euron arvosta, 2016.

joutuvat tekemään siirtohinnoittelua. Tällöin luonnollisesti OECD:n ohjeistuksistakin huolimatta voi syntyä tilanteita, jossa esimerkiksi kahden eri valtion verohallinnot eivät ole tyytyväisiä yrityksen tekemään siirtohinnoitteluun, vaikka yritys olisi noudattanut siirtohinnoittelussa OECD:n ohjeistusta.²⁵ Siirtohinnoittelua kuitenkin voidaan hyvin käyttää aggressiivisen verosuunnittelun keinona, eikä tämä yksin ole yritysten vastuulla. Valtiot myös omilla toimillaan houkuttelevat aggressiivista verosuunnittelua harjoittavia yrityksiä opportunistisella veropolitiikallaan.²⁶

²⁵ Helminen 2001, kappaleessa markkinaehtoisen hinnan määrittäminen.

²⁶ Knuutinen 2015a, s. 13.

3 Milloin yritysten verosuunnittelu ei ole tuottanut toivottua tulosta?

3.1 Minkälaista korkoa voidaan pitää markkinaehtoisena, KHO 2010:73

Siirtohinnoittelu ei ole eksaktia tiedettä, jota voitaisiin aukottomasti matemaattisesti todistaa.²⁷ Välillä oikeuden lopullinen päätös ei välttämättä miellytä kumpaakaan oikeuden osapuolta, yritystä tai veroviranomaista. Lisäksi yritys on voinut ottaa suuren tietoisien (tai tiedostamattoman) riskin, jos se on aggressiivista verosuunnittelua hyödyksi käyttäen pyrkinyt optimoimaan siirtohinnoitteluaan. Seuraavaksi pyritään oikeuskäytännön avulla selvittämään, missä siirtohinnoittelun laillisuuden rajat menevät.

Siirtohinnoittelua voidaan saman konsernin sisällä tehdä monella eri tavalla.

Ensimmäinen tässä tutkielmassa käsiteltävä oikeudenratkaisu liittyy konsernin sisäiseen lainojen järjestelyyn. KHO 2010:73 tapauksessa vuonna 2010 konserniyhtiöiden välillä oli uudestaan järjestelty lainoja. A Oy oli ottanut vapailta lainamarkkinoilta kaksi lainaa, joiden kokonaiskorkoprosentti oli ollut 3,135–3,25 välillä ja lainaa oli otettu noin 36 miljoonaa euroa. Konserni järjesteli lainansa uudestaan vuonna 2005, jonka seurauksena A Oy maksoi lainansa pois ja otti ruotsalaiselta konserniyhtiöltä B Ab:lta uuden lainan, jonka korkoprosentti oli 9,5 %. Lainamäärä ei juurikaan muuttunut, joka oli uudessa lainassa noin 38 miljoonaa euroa. Uuteen korkoprosenttiin oli yhtiön mukaan vaikuttanut useammat eri seikat esim. ulkopuolisten pankkilainojen, riskilainojen ja osakkailta saatujen lainojen korkoprosentit.

Tapaus herättää mielenkiintoa, koska hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus päätyivät eri ratkaisuihin tapauksen käsittelyssä. Tapaus oli lähtenyt siitä, että yhtiö ja veroasiamies oli valittanut hallinto-oikeuteen konserniverokeskuksen verotusoikaisulautakunnan tekemästä päätöksestä, joka oli päättänyt, että konserniyritysten välillä oleva korkotaso voi olla 7,04 %. Yhtiö oli valittanut siitä, että korkoja on pidettävä markkinaehtoisina, jolloin ne saisi vähentää kokonaisuudessaan yhtiön verotettavasta tulosta. Veroasiamiehen mukaan yhtiön tuloon taas olisi tullut lisätä konsernin sisäisten lainojen perusteella suoritetuista 1 284 939,11 euron koroista

²⁷ Penttilä 2015, s. 139.

markkinaehtoiseksi koroksi katsottavan 439 584,43 euron ylittävä osuus eli 845 354,68 euroa.

Kyseisestä oikeustapauksesta nousee esiin kysymys, onko yritys pyrkinyt siirtämään konsernin välisten yhtiöiden välillä voittoja yrityksestä toiseen markkinaehtoistakorkoa korkeamman koron avulla. Herää myös kysymys voisiko toimintaa pitää peiteltyinä voitonsiirtona. Jos näin nimittäin on, voisi tällaista järjestelyä pitää hyvinkin aggressiivisena verosuunnitteluna.

HaO hylkäsi aluksi molemmat valitukset ja vetosi juuri VML 31 §²⁸, joka säätelee kansainvälistä peiteltyä voitonsiirtoa.²⁹ Siirtohinnoittelun kannalta lakipykälä on Suomen lainsäädännön kannalta yksi merkittävimmistä, koska se luo pohjaa siirtohinnoittelun sääntelylle Suomessa.³⁰ Perusteluissa HaO painotti sitä, että koska korko oli laskettu konsernin ulkopuolisten lainojen keskimääräisen koron mukaan, ei tällöin ollut syytä muuttaa tätä koron laskutapaa. Kuitenkin HaO totesi, että korkotasojen erotus (9,5 % - 7,04 % = 2,46 %) katsottiin olevan suomalaiselta yhtiöltä Ruotsissa sijaitsevalle konsernille kuuluvaa tuloa.

KHO omassa ratkaisussaan kuitenkin totesi sekä asian alkuperäisen ratkaisun että Helsingin HaO:n tekemä ratkaisun olevan virheellisiä. Näin ollen KHO hyväksyi veronsaajien oikeudenvallontayksikön tekemän valituksen, jossa vaadittiin markkinaehtoisiksi koroiksi katsottavan ainoastaan 3,25 korkoprosentti ja ylimenevän osuuden yhtiön tuloksi, joka kyseisessä tapauksessa tarkoitti 845 354,68 euroa. KHO käytännössä tulkitsi VML 31 § eri tavalla mitä Helsingin HaO. KHO vetosi ratkaisussaan siihen, että A Oy:n lainamäärä olivat pysyneet käytännössä samana ja ainoastaan lainoihin annettujen vakuuksien määrä oli muuttunut merkittävästi eikä 9,5 %:n korkoa voitu pitää markkinahintaisena. Käytännössä KHO totesi, että A Oy olisi saanut vapailta markkinoilta reilusti pienemmällä korolla lainaa, eikä

²⁸ VML 31 § 1. momentti: ”Jos verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisessä liiketoimessa on sovittu ehdoista tai määrätty ehtoja, jotka poikkeavat siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on tämän johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.”

²⁹ VML 31 § sanamuoto oli verovuonna 2005 vielä vanhassa kansainvälistä peiteltyä voitonsiirtoa koskeneessa sanamuodossa, mutta vuoden 2006 uudistus ei muuttanut sanamuotoa siten, etteikö ratkaisu yhä voisi olla sama nykyisellä sanamuodolla.

³⁰ Helminen 2024, s. 4.

vähennyskelpoisten korkojen määrä voitu myöskään määrittää koko konsernin ulkopuolisen rahoituksen keskimääräisen koron perusteella.

3.2 Tuotannon uudelleen sijoittaminen, KHO 2013:36

Toisessa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa vuodelta 2013, KHO 2013:36, suomalainen emoyhtiö A Oyj oli Virossa asuvalta tytäryhtiöltä B AS:ltä ostanut valmistepalveluja. Yhtiöiden välinen siirtohinnoittelu oli määritelty liiketoimintomarginaalimenetelmää hyväksikäyttäen, sekä lisättyä kustannuspohjaan laskennallisia *location savings* -säästöjä. Kyseisessä tapauksessa HaO ja KHO päätyivät samaan lopputulokseen sillä erotuksella, että KHO lievensi hiukan A Oyj:n tekemää hyväksyttävän veloituksen määrää B AS:ltä.

Nopeasti tarkasteltuna voisi ajatella, että suomalainen emoyhtiö pyrki tekemään merkittäviä säästöjä sillä, että osa sen toiminnasta tapahtui Virossa käsin, joka on merkittävästi alemman hintatason maa.³¹ Tällaisten säästöjen tekemistä kutsutaan termillä *location savings*.³² Kyseisen oikeustapauksen kannalta termi on merkittävä, sekä laajemminkin siirtohinnoittelukysymyksissä. Termi tulee OECD:n 2014 julkaisemasta ohjeistuksesta *Guidance on Transfer Pricing Aspects of Intangibles* ja se määritellään OECD:n ohjeissa seuraavanlaisesti:

1.80 Paragraphs 1.55, 1.57 and 6.31 indicate that features of the geographic market in which business operations occur can affect comparability and arm's length prices. Difficult issues can arise in evaluating differences between geographic markets and in determining appropriate comparability adjustments. Such issues may arise in connection with the consideration of cost savings attributable to operating in a particular market. Such savings are sometimes referred to as location savings. In other situations comparability issues can arise in connection with the consideration of local market advantages or disadvantages that may not be directly related to location savings.

Kyseisessä KHO:n tapauksessa käsiteltiin verovuosien 2004 ja 2005 verotusta, jolloin OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa *location savings* hyötyjä käsiteltiin kohdissa 9.148–9.153 sekä lisäksi VML 31 § oli käytössä vanha sanamuoto. Kuitenkin OECD:n ohjeiden uusi yhdeksäs luku vain täsmensi jo olemassa olevia ohjeita ja VML 31 §

³¹ Tilastokeskus 2021.

³² OECD:n ohje *Guidance on Transfer Pricing Aspects of Intangibles* käsittelee laajemmin *location savings* tilanteita luvuissa 1.80–1.84.

sanamuoto ei ole muuttunut kyseisen oikeustapauksen kannalta merkittävästi siten, että voitaisiin olettaa KHO:n tuomion päätyneen eri ratkaisuun nykyisellä sanamuodolla.

Yksi keskeisimmästä oikeuden ratkaisemista kiistoista liittyi siihen, että A Oyj oli itse teettämällä tutkimuksellaan todennut, että markkinaehtoinen voittomarginaali olisi 7,95 %. Tämä voittomarginaali oli saatu siten, että A Oyj oli teettänyt siirtohintaselvityksen, jossa se oli vertaillut 14 eri eurooppalaista yhtiötä. KHO:ssa ongelmaksi kuitenkin muodostui se, että ainoastaan kaksi näistä vertailuyhtiöistä sijaitsi matalan hintatason maassa (kyseiset kaksi yhtiötä sijaitsi myös Virossa), eikä yritykset muutenkaan vastannut kokonsa tai valmistustekniikoiden puolesta täysin A Oyj:n Virossa sijaitsevaa B AS:ää. Emoyhtiö vetosi siihen, että vaikka sen tytäryhtiö myi tuotteitaan ainoastaan samaan konserniin kuuluville yhtiöille, ei se myisi konsernin ulkopuolisille tahoille tuotteitaan 7,95 % kustannusvoittolisämarginaalilla. Näihin syihin vedoten emoyhtiö ja tytäryhtiö oli jakanut kustannushyödyn toistensa välillä, jolloin oli päästy markkinaehtoiseen ratkaisuun. Lisäksi tätä väitettä vahvistettiin sillä, että ulkopuolinen C Oy oli tehnyt tarjouksen vastaavan työvaiheen ostamisesta B AS:ltä, mitä A Oyj myös osti, mutta C Oy yli tarjonnut työvaiheesta kaksinkertaista hintaa.

Merkittävää KHO:n ratkaisussa konsernin kannalta oli lopulta se, että KHO ei pitänyt tapausta *location savings* tilanteena. Tätä perusteltiin sillä, että Suomessa kyseinen työvaihe oli suoritettu yksinkertaisilla työkaluilla kodinomaisissa olosuhteissa, kun taas Virossa työvaihe oli kehitetty tehdasolosuhteisiin sopivaksi. Tätä ei voitu enää pitää *location savings* tilanteena, koska työ erosi merkittävästi tehdasmaisuutensa takia Suomessa harjoitetusta toiminnasta. *Location savings* hyödyt olisi KHO:n mukaan voitu ottaa huomioon tilanteessa, jossa vertailukohtia olisi voitu hakea paikallisten toimijoiden tiedoista ja laskea tällöin markkinaehtoinen siirtohintaa.

KHO:n yksi mielenkiintoisimmista perusteluista liittyi siihen, ettei se juurikaan antanut painoarvoa sille, että A Oyj oli saanut markkinaehtoisesta tarjouksesta C Oy:ltä. Tarjous kuitenkin osoitti sen, että palvelun ostaminen olisi voinut olla merkittävästi kalliimpaa, kuin mitä nyt A Oyj maksoi virolaiselle tytäryhtiölleen. KHO:n ratkaisun ongelmaksi muodostuu juuri se, että siirtohinnoittelutilanteessa usein kyse on siitä, olisiko hinta todellisuudessa sama, jos kaksi ei-etuysteystoiminnassa olevaa yritystä myisivät tuotteitaan toisilleen. Nyt tässä KHO:n tapauksessa konserni osoitti, että markkinaehtoinen hinta olisi ollut todellisuudessa korkeampi, kuin mitä emoyhtiö

maksoi tytäryhtiölleen. Olisiko ratkaisu ollut eri, jos konserni olisi saanut useamman kilpailevan tarjouksen, jolla se olisi voinut oikeudessa todistaa markkinahintaa?

Kysymys on, harjoittiko konserni tapauksessa KHO 2013:36 aggressiivista verosuunnittelua ja jos kyllä, niin saiko konserni siitä taloudellista hyötyä.

Ensimmäiseen kysymykseen voisi todeta, että KHO:n mukaan konserni ei harjoittanut aggressiivista verosuunnittelua, mutta todellisuudessa saattaa hyvin olla, että kyllä harjoitti. Konsernin nimittäin kannatti yrittää määrittää A Oyj:n ja B AS:n välinen siirtohinnoittelu liiketoimintomarginaalimenetelmän avulla ja lisätä kustannuspohjaan laskennalliset *location savings* säästöt. Jos tämä olisi onnistunut, olisi yritys saanut ainakin kyseisten vuosien verotuksessa merkittävän taloudellisen verohyödyn. Tämä ei mennyt KHO:n ratkaisussa läpi, vaan yritys sai toiminnasta veronkorotuksen, mikä olisi alkuperäisen konserniverokeskuksen määräyksestä ollut yli 200 000 euron suuruinen. Kuitenkin KHO katsoi, että koska yritys oli pyrkinyt selvittämään markkinaehtoisen hinnan, oli kyse ainoastaan VML 32.2 § mukaan törkeästä huolimattomuudesta, jolloin veronkorotukseksi määrättiin molempien vuosien osalta 800 euroa. Voi siis ainakin perustellusti todeta, että yrityksen kannatti ottaa riski ja harjoittaa mahdollisesti aggressiivista verosuunnittelua, koska yritykselle lopulta koituneet kulut olivat yhteensä 1600 euron veronkorotus, sekä omat oikeuskulut. Hyöty olisi taas ollut rahallisesti merkittävä, jos yrityksen alkuperäinen vaatimus olisi menestynyt oikeudessa.

4 VML 31 § uudelleen tulkinta

4.1 Verohallinnon linjamuutos

Seuraavaksi tarkastellaan lähemmin tilanteita, jossa siirtohinnoittelua koskevissa oikeudenkäynneissä on päädytty konsernien kannalta suotuisiin ratkaisuihin. Vuonna 2012 Verohallinto siirsi siirtohinnoittelua koskevien tapauksien käsittelyn konserniverokeskuksessa toimivalle siirtohinnoitteluhankkeelle. Tämän seurauksena oli nähtävissä, että Verohallinnon linja muuttui siirtohinnoittelun tulkintakysymyksissä ja moni pörssi-yhtiö ilmoittikin vuodenvaihteessa 2013/2014 siirtohinnoitteluun kohdistuneiden verotarkastusten seurauksena maksuun pannuista veroista. Uuden tulkinnan mukaan VML 31 § perusteella konserniverokeskus oli siivuttanut yhtiöiden tekemiä oikeustoimia ja konsernin juridisia rakenteita.³³ Tämän tulkinnan jälkeen moni konserni vei näitä siirtohinnoitteluratkaisuja oikeuteen, jotka sittemmin päättyivät yritysten edun mukaisiin ratkaisuihin. Kyse on ollut pitkälti selvittää KHO:n avulla sitä, missä siirtohinnoittelu-oikaisua koskevan pykälän soveltamisen rajat menevät.³⁴ Näihin kysymyksiin on viime vuosina myös saatu oikeuskäytännöllä hyvin vastauksia, vaikka todettakoon, että moni oikeustapaus on uniikki, eikä Suomessa siirtohinnoittelua edelleenkaan määritä muut lakipykälät kuin VML 31 §.

4.2 Hybridilainaa vai omaa pääomaa, KHO 2014:119

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 2014:119 on merkittävä ratkaisu VML 31 § tulkinnan kannalta. Tapauksen kiista liittyi siihen, saiko konserniverokeskus sivuuttaa emoyhtiön B antaman lainan suomalaiselle tytäryhtiölleen A:lle siirtohinnoittelu-oikaisua koskevan VML 31 § nojalla. KOVE piti kyseistä lainaa omaa pääomaa vastaavana sijoituksena. Kysymys on yritykselle merkittävä siksi, että jos laina katsottaisiin omaa pääomaa vastaavaksi sijoitukseksi, ei tällöin lainan korkoja saisi vähentää B yhtiön verotuksessa. Finanssikriisin jälkimainingeissa A Oy ei vuonna 2009 saanut enää pankilta rahoitusta samoilla ehdoilla kuin aikaisemmin ja pankki vaatikin yhtiön hankkimaan 15 miljoonaa euroa lisärahoitusta, mutta rahoituksen pitäisi olla huonommilla ehdoilla kuin pankin antaman. Ehto täytettiin siten, että emoyhtiö myönsi tytäryhtiölleen 15 miljoonan euron suuruisen vakuudettoman lainan. Lainalla oli

³³ Penttilä 2014, s. 1.

³⁴ Yle 5.6.2019.

vuotuinen kiinteä 30 % korko ilman eräpäivää ja korko lisättiin lainapääomaan. IFRS-tilinpäätöksessä lainan katsottiin olevan hybridilaina³⁵, joka oli A Oy:n omaa pääomaa. Konserniverokeskus ei kuitenkaan pitänyt A Oy:n verotuksessa olevaa lainan korkoja vähennyskelpoisina, koska ei pitänyt lainaa markkinaehtoisena. KOVE:n mukaan markkinaehtoisessa lainassa sovittaisiin ainakin lainan eräpäivästä ja vakuuksista, mitä nyt ei ollut tehty. Lisäksi KOVE totesi, että koska emoyhtiö jo käytännössä omisti tytäryhtiönsä kokonaan ei ollut merkitystä, että lainan ehtona ei ollut erityisiä osakasoikeuksia.

A Oy valitti hallinto-oikeuteen KOVE:n tekemästä päätöksestä, jonka perustelut nojautuivat VML 31 pykälään, OECD:n ohjeisiin sekä Suomen ja Luxemburgin väliseen verosopimuksen artikla 9, joka määrittää etuyhteysliiketoiminnassa olevien yritysten sääntelyä. Kuitenkaan veronkierrosta määräävää VML 28 § ei tapaukseen sovellettu, mikä aiheuttikin HaO:n päätöksen palauttaa tapaus takaisin tutkittavaksi KOVE:lle. HaO:n mukaan pitäisi suhtautua varauksella sellaisiin tilanteisiin, jossa sivuutetaan VML 28 § ja kyseessä on oikeustoimen oikeudellisen muodon sivuuttaminen siirtohintaoikaisuna. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö ei kuitenkaan tähän päätökseen tyytynyt, vaan valitti tapauksesta KHO:n, joka päätyi HaO:n kanssa samaan lopputulokseen 3–2 äänestyksen jälkeen, kylläkin eri perusteilla. Oikeudessa vähemmistöön äänestyksessä jääneet tuomarit olisivat myös hylänneet oikeuden valvontayksikön valituksen, mutta jättäneet avoimeksi sen, että VML 31 § olisi jatkossa voitu käyttää uudelleenluonnehdintaan.

KHO perusteli päätöstään niin, että vaikka olisikin ollut todennäköistä, etteivät toisistaan riippumattomat osapuolet olisi todennäköisesti päätyneet konsernin tekemään lainajärjestelyyn, voisi oikeustoimessa käytettyjen ehtojen korvaaminen markkinaehtoisilla muuttaa verotuksen luonteen muuttumiseen, minkä vuoksi myös kynnystä tammöiseen uudelleen luonnehditaan pitää olla hyvin korkea. Tällöin myös tapauksen kaltaisten hybridilainojen katsominen omaksi pääomaksi voi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Huomion arvoista on, että KHO:n ratkaisu osoitti sen, että verotuksellisesti tarkasteltaessa lainaa piti pitää vieraana

³⁵ ”Termillä hybridilaina viitataan usein sellaisiin lainoihin, jotka ovat huonommassa etuoikeusasemassa, eli ns. viimesijaista velkaa. Lainsäädännössämme ei ole varsinaisesti säännöksiä hybridilainasta, mutta osakeyhtiölain 12 luvussa on säädetty pääomalainoista. Hybridilaina on pääomalaina, jos tästä on lainan ehdoissa nimenomaisesti sovittu.” Knuutinen 2015b, s.114.

pääomana, mutta hybridilaina voi olla myös poikkeuksellisesti omana pääomana pidettävä sijoitus.

Merkittävää oikeuden päätöksessä on se, että VML 31 § määrää pitkälti siitä, että konsernien on toimittava markkinaehtoisuuden pohjalta, jolloin verovelvollisen ja sen etuyhteydessä olevan osapuolen välisen liiketoimen hinnoittelu pitää olla markkinaehtoista. Muuten tuloon siis lisätään määrä, joka olisi syntynyt markkinaehtoisen liiketoimien välille vapailla markkinoilla. Huomion arvoista kuitenkin on se, että 2010-luvun alkupuolella Verohallinto ei tulkinnut, että lakipykälä koskisi vain hinnoittelua, vaan oli ulottanut tämän koskemaan myös oikeustoimen uudelleen luonnehdintaan markkinaehtoperiaatteen mukaiseksi.³⁶ On hyvä ottaa huomioon myös se, että Suomen solmimien verosopimusten kyseinen tulonoikaisuartikla, joka on OECD:n malliverosopimuksissa juuri tuo artikla 9, noudattaa pitkälti sanamuodoillaan VML 31 § sanamuotoa. Ei ole riidatonta antaako tämä OECD:n malliverosopimuksen mukainen artikla tulkintavaraa oikeustoimien uudelleen luonnehdintaan. Lisäksi VML 31 § on otsikoitu ”siirtohinnoittelu-oikaisu”, vaikka säännöksessä puhutaan siirtohintojen ehdoista, eikä hinnoista. Tämä voi luoda kuvaa, että siirtohinnoittelu-oikaisua voitaisiin soveltaa myös muuhunkin kuin hintojen oikaisuun. Tällöin päästään takaisin siihen, että säännöstä voitaisiin käyttää liiketoiminnan uudelleen luonnehdintaan, vaikka oikeuskäytäntö sekä lainvalmistelu aineisto osoittaakin, että pykälä ei ole tähän tarkoitettu. Tämä KHO:n ratkaisu kuitenkin antaa viestin siitä, että OECD:n ohjeitakaan ei varauksetta voi vapaasti tulkita.³⁷ Lisäksi kyseisen KHO:n päätöksen myötä Verohallinto ilmoitti 3.7.2014, että uudelleenluonnehdintatapaukset, joihin ei liity veronkiertoa ei jatkossa enää VML 31 § osalta sovelleta, ellei tapaukseen voida soveltaa VML 28 § veronkierrosta. Huomioitavaa on se, että kyseisen ilmoituksen jälkeen VML 31 § sanamuotoa on muutettu vastaamaan OECD:n markkinaehtoperiaatetta.

4.3 Sisäinen rahoitus tytäryhtiöiden kautta ja verotuksen oikaisemisen verovelvollisen vahingoksi, KHO 2021:66

KHO 2021:66 ratkaisussa käsiteltiin suomalaisen emoyhtiön A Oyj:n rahoitusjärjestelyjä. A Oyj omisti kokonaan tytäryhtiöidensä D Oy:n ja B Oy:n osakekannat. A Oyj vastasi koko konsernin rahoitusjärjestelyistä, missä erikseen

³⁶ Penttilä 2014, s. 2.

³⁷ Penttilä 2014, s. 4.

sopimusten avulla D ja B Oy:tä oli kielletty hankkimasta ulkoista rahoitusta. D Oy taas omisti venäläisen ZAO C:n osakekannan kokonaan. B Oy:n tehtävänä oli ainoastaan hoitaa konsernin sisäistä rahoitusta, jotka se oli emoyhtiöltään saanut, eikä sillä ollut varsinaista muuta liiketoimintaa.

Varsinainen oikeuden ratkaistavaksi tuotu kiista liittyi verovuosiin 2009–2011, jossa B Oy oli rahoittanut venäläistä tytäryhtiötä. Lainan korko oli määritelty A Oyj:n saaman ulkoisen rahoituksen perusteella, jonka päälle oli lisätty 10 % marginaali. Verohallinto oli toimittanut vuosien 2009–2011 verotuksen verovelvollisen ilmoituksen mukaisesti ja vahvistanut sen. Verohallinto kuitenkin vuonna 2015 toimitti konsernista verotarkastuksen, jonka seurauksena se oikaisi vuosien verovuosien 2009–2011 verotuksen konserniyhtiön vahingoksi. Verohallinto nojasi ratkaisussaan KOVE:n tekemään ohjeistukseen, jossa todettiin, että esimerkiksi ZAO C:n saaman rahoituksen olisi pitänyt nojautua lainanottajan luottokelpoisuuden luokitteluun, jolloin korkotuottojen olisi katsottu jäävän markkinahintaa reilusti alhaisemmiksi. A Oyj valitti Verohallinnon ratkaisusta verotuksen oikaisulautakuntaan, muttei tyytynyt sieltä saamaansa päätökseen vaan valitti tapauksesta hallinto-oikeuteen. HaO hylkäsi yrityksen tekemän valituksen, jossa HaO:n ratkaistavana oli ollut markkinaehtoisen korkomarginaalitason määrittelemine sekä se, oliko Verohallinnon tekemä luottoluokitus tehty asianmukaisesti. HaO perusteli taas kerran ratkaisuaan erillisyyhtiöperiaatteeseen vedoten, jossa se totesi, ettei ZAO C:n korkomarginaalia voida määritellä emoyhtiön ulkoisen rahoituksen perusteella.

Yhtiön tekemä valituksessa KHO:on vaadittiin HaO:n päätöksen kumoamista sillä perusteella, ettei veroviranomaisella ollut oikeutta sivuuttaa yrityksen tekemää koron markkinaehtoisuuden arviointia konserniyhteyden vallitessa sisäisissä rahoitustransaktioissa eikä emoyhtiöllä ollut mitään korkoja, jota se olisi venäläiseltä tytäryhtiöltä voinut periä. Luonnollisesti veronsaajien oikeudenvallvonta yksikkö vaati valituksen hylkäämistä. KHO katsoi kyseisessä tapauksessa, että HaO:n tekemä ratkaisu on kumottava ja konsernin verotukset vuosilta 2009–2011 on saatettava voimaan ZAO C:ltä perittyjen korkomarginaalien osalta. Lisäksi Verohallinnon on maksettava takaisin konsernille liikaa maksetut verot korkoineen.

Ensiksi KHO perusteli päätöstään siten, että jos verotus myöhemmin toimitetaan verovelvollisen vahingoksi pitää silloin VML 56 §³⁸ ehdot täyttyä. Lisäksi KHO nosti perusteluissaan esiin OECD:n ohjeen vuodelta 1995 *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations* ja erityisesti luvun IV sisäisiä palveluja koskevia erityisnäkökohtia. Kohtaa 7.13, johon yritys oli omassakin valituksessa nojautunut, voidaan pitää tapauksen kannalta yhtenä merkittävänä kohtana.³⁹ Kyseinen kohta käsittelee sitä, että passiivinen oheishyöty pitää pystyä erottamaan varsinaisesta sisäisestä palvelusta. KHO toteaa, että tämän määrittely pitää tehdä jokaisessa tapauksessa erikseen tosiasioiden ja vallitsevien olosuhteiden perusteella.

KHO perusteli lopuksi ratkaisua siten, että riidattomana voitiin pitää A Oyj:n B Oy:n kautta rahoituspalveluna annettu rahoitus ZAO C:lle, mikä oli taloudellisesti arvoa luova malli ja näin ollen konsernin sisäinen rahoituspalvelu. Kuitenkin merkittävää oli se, ettei konserni ollut missään vaiheessa väittänyt, että tämä ZAO C:ltä peritty korko lisättynä korkomarginaalilla olisi ollut markkinaehtoista. Näin ollen verotusta ei voitu korjata verovelvollisen vahingoksi. Lisäksi KHO piti lain mukaisena sitä, että ZAO C sai hyötyä emoyhtiön paremmasta luottoluokituksesta, koska perittävän koron määrää oli voitu määrittää emoyhtiölle aiheutuneiden kustannusten pohjalta, eikä näin ollen erillisyyhtiöperiaatteen mukaista luottoluokitustarkastelua tarvinnut tehdä.

KHO:n ratkaisua tapauksessa voi pitää vallitsevan verotuskäytännön kanssa hiukan ristiriitaisena, mutta myös epäjohdonmukaisena OECD:n uudempien ohjeiden kanssa, jotka määrittävät yrityksen sisäistä rahoitusta siirtohinnoittelutilanteissa.⁴⁰ Ongelmaksi KHO:n ratkaisuissa siirtohinnoitteluoikeudenkäynneissä usein muodostuu se, että tehtyjä oikeuden päätöksiä voidaan heikosti soveltaa tuleviin siirtohinnoittelukiistoihin.

³⁸ VML 56 §: ”Jos verovelvollinen on jäänyt osaksi tai kokonaan verottamatta tai hänelle on muuten jäänyt määräämättä säädetty vero, Verohallinto oikaisee verotusta verovelvollisen vahingoksi. Verotuksen oikaisu verovelvollisen vahingoksi on tehtävä kolmen vuoden kuluessa verovuoden päättymistä seuraavan vuoden alusta.

Verotusta ei oikaista, jos Verohallinto on selvittänyt ja nimenomaisesti ratkaissut asian. Verotusta voidaan kuitenkin oikaista, jos ratkaisu asiassa on perustunut virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka asiassa on ilmennyt sellaista uutta selvitystä, joka olisi voinut vaikuttaa asian ratkaisuun. Kirjoitusvirhe, laskuvirhe tai muu niihin verrattava erehdys voidaan oikaista.

Verotusta ei oikaista, jos asia on valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu.”

³⁹ KHO 2021:66: ”Kohdan 7.13 mukaan etupiiriyrityksen ei olisi katsottava saavan sisäistä palvelua silloin, kun se saa satunnaista hyötyä, joka on seurausta pelkästään siitä, että etupiiriyritys on osa suurempaa konsernia eikä hyöty ole seurausta minkään erityisen toiminnan suorittamisesta.”

⁴⁰ Rapo 2021, s. 617.

Tämä johtuu siitä, että pienet yksityiskohdat voivat tehdä suuria eroja markkinaehtoperiaatetta tulkittaessa. Merkittävänä voidaan kuitenkin pitää sitä, että vaikka KHO:n ratkaisua ei voitaisi tulevaisuudessa suoraan soveltaa tuleviin tapauksiin, voidaan ratkaisulla osoittaa lain tulkinnan soveltamisen tahtotilaa.⁴¹ Tämä taas aiheuttaa konserneille paljon avoimia kysymyksiä ja vähän vastauksia. Voiko konserni edes teoriassa suunnitella harjoittavansa aggressiivista verosuunnittelua, jos edes ylimmällä tuomioistuimella ei ole aina johdonmukaista tai ennalta arvattavaa linjaa päätösten kanssa? Tätä tietenkin selittää osittain jo aiemmin mainittu problematiikka siitä, että OECD käytännössä luo ohjeet ylikansallisiin siirtohinnoittelua koskeviin verotustilanteisiin, mutta todellisuudessa verotus ja sen valvonta tapahtuu kansallisella tasolla.⁴²

⁴¹ Rapo 2021, s. 620.

⁴² Rapo 2021, s. 621.

5 Siirtohinnoittelu ja aggressiivinen verosuunnittelu muualla Euroopassa sekä viranomaisten muut toimet

5.1 Siirtohinnoitteludirektiivi

Verotus on yleisesti ottaen kansallisen lainsäädännön piirissä, vaikka siirtohinnoittelukysymykset ovatkin rajat ylittäviä kansainvälisiä tilanteita. Tämä voi luoda usein tilanteita, joissa kansallinen lainsäädäntö ja OECD:n ohjeet eivät välttämättä ole linjassa keskenään. Siksi EU on aloittanut siirtohinnoitteludirektiivin valmistelun osana BEFIT-hanketta. Direktiivin tavoitteena on asettaa yhteiset säännöt suurien konsernien yhteisöveropohjien laskemiseen ja yhdenmukaistaa siirtohinnoittelusääntöjä. Huomion arvoista on se, että direktiivi perustuu OECD:n ohjeisiin, joihin jo ennestään Suomen siirtohinnoittelusta vastaava VML 31 § pohjautuu. VML 31 § sanamuotoa muutettiin vuonna 2022 vastaamaan OECD:n markkinaehtoperiaatetta.⁴³ Kuitenkaan siirtohinnoittelusääntöjä ei ole EU:ssa harmonisoitu, mikä johtaa siihen, että eri maissa OECD:n ohjeistuksella on erilaisia painoarvoja riippuen maan oikeuskäytännöstä.⁴⁴ Direktiivi ei luonnollisesti olisi voimassa etuyhteyskaupankäyntitilanteissa, joissa kauppaa käytäisiin EU:n ulkopuolisten toimijoiden kanssa, mutta direktiivi ei estäisi kahteen kotimaisen toimijaan kohdistettua siirtohinnoitteluoikaisusäännön soveltamista.

Siirtohinnoitteludirektiivin tavoitteena voidaan nähdä konsernien tekemän verosuunnittelun estäminen tai vähintään sen hankaloittaminen. Tällä hetkellä esimerkiksi etuyhteysliiketoiminnan määrittelemiseen ei ole EU-tasolla yhteistä linjausta, joka aiheuttaa konsernien osalta myös aggressiivista verosuunnittelua. Direktiivi ajaisi etuyhteysyrityksen määritelmää yhtenäistävää markkinaehtoperiaatteen soveltamista EU:ssa.⁴⁵ Nyt Suomessa nykyisen lainsäädännön mukaan etuyhteysliiketoiminnassa olevien osapuolten katsotaan muodostuvan tilanteessa, jossa toisella liiketoimen osapuolella on yli 50 % osuus esim. yrityksen äänivallasta tai suorasta tai epäsuorasta omistuksesta.⁴⁶ Kuitenkin uuden direktiivin mukaan tämä

⁴³ HE 188/2021 vp. s. 16.

⁴⁴ Helminen 2024, s. 5.

⁴⁵ European Commission – Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT), s. 19.

⁴⁶ Helminen 2001, kappaleessa etuyhteys ja määräysvalta.

etuyhteyden raja muodostuisi jo 25 % osuuksilla, koska useassa EU-maassa kyseistä rajaa noudatetaan jo nykyisellään.⁴⁷ Lisäksi direktiivi määräisi vastaoikaisun tekemisestä toisen valtion toimesta, jos toinen valtio olisi tehnyt ensisijaisen siirtohinnoitteluoikaisun. Tällä pyritään estämään valtioiden harjoittama kaksinkertainen verotus.⁴⁸ Direktiivi ottaa myös kantaa liiketoiminnan määrittelyyn koskevaan sääntöön. Uuden direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava markkinaehtoperiaatteen soveltamisen alkavan siitä, että määritetään ja rajataan täsmällisesti etuyhteydessä olevien yritysten kaupalliset ja taloudelliset suhteet sekä niiden väliset tosiasialliset transaktiot.⁴⁹ Tästä esimerkiksi herää kysymys, että jos direktiivi olisi ollut voimassa, olisiko tämän kaltainen direktiivin kohta esimerkiksi vaikuttanut aikaisemmin käsiteltyyn KHO 2021:66 tapauksen lopputulokseen? Yritys nimittäin sai vapauttavan tuomion, vaikka rahoitusjärjestelyt oli järjestetty konsernin sisällä tavalla, joka ei ollut yrityksen varsinaista kaupallista liiketoimintaa.

Jos siirtohinnoitteludirektiivi tulee voimaan, aletaan sitä soveltaa 1.1.2026 eteenpäin.⁵⁰ Vaikka Suomessa VML 31 §, OECD:n ohjeiden ja KHO:n luoman oikeuskäytännön pohjalta on syntynyt vahvaa tulkintaa siitä, miten siirtohinnoittelutapauksia pitäisi käsitellä, olisi erittäin tärkeää yhtenäistää tätä toimintaa EU-tasolla. Direktiivi ohjaisi kaikkia EU-maita toimimaan samalla tavalla tulkittaessa markkinaehtoista siirtohinnoittelua ja oikeusvarmuutta. Merkittävin muutos Suomessa direktiivin voimaan tulon myötä liittyisi varmasti siihen, että EU valtioiden välisiä siirtohinnoittelurii-toja ei enää lopullisesti ratkaistaisi kansallisella tasolla, eli Suomessa KHO:n toimesta. Direktiiviä ja siirtohinnoittelua koskevat tulkintasääntöihin liittyvät riidat vietäisiin EU-tuomioistuimeen, josta tulisi ylin päättäväelin siirtohinnoittelukiistojen ratkaisijana. Tämä tietenkin ajan myötä myös selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi koko EU:ssa siirtohinnoittelua.⁵¹

⁴⁷ European Commission – Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT), s. 26.

⁴⁸ European Commission – Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT), s. 10.

⁴⁹ European Commission – Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT), s. 28.

⁵⁰ European Commission – Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT), s. 33.

⁵¹ Helminen 2024, s. 15.

5.2 Aggressiivinen verosuunnittelu Unionin tuomioistuimen ratkaisussa C-484/19, Lexel AB

Aggressiivinen verosuunnittelu on käsitteenä kompleksinen, eikä sille ole tarkkaa määritelmää pystytty oikeuskirjallisuuden ulkopuolelta kunnolla antamaan. Kuitenkin tässäkin tutkielmassa on useiden oikeustapausten avulla osoitettu, että yritykset voivat harjoittaa konsernien sisällä aggressiivistakin verosuunnittelua tai vähintäänkin verosuunnittelua ilman, että tuomioistuin on varsinaisesti lähtenyt määrittelemään sen tarkemmin minkä kaltaista konsernin harjoittama toiminta on. Suomessa tuomioistuimet ovat lähinnä siirtohinnoitteluun liittyvissä oikeuden käynneissä ottaneet kantaa siihen, rikkooko konserni VML 31 § säännöksiä tai esimerkiksi VML 28 § koskevia veronkierto säännöksiä.

Kuitenkin kansainvälisessä kontekstissa Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiossa C-484/19, Lexel AB löytyy aggressiivisen verosuunnittelun termi. Vaikka tuomiossa itsessään ei lähdetä termiä tarkemmin määrittelemään, on termi nostettu esiin kohdissa, joissa kuvataan Ruotsin sääntelyn ja lainsäädännön tarkoituksen mukaisuuden kuvailemista EUT:lle. Oikeudessa kyse oli kiistasta, jossa ranskalainen emoyhtiö Schneider Electric SE myönsi lainaa ruotsalaiselle tytäryhtiölleen, joka osti konsernin sisäisellä osakekaupalla osan konsernin belgialaisesta yhtiöstä. Osakkeita myi konsernin espanjalainen yhtiö, joka maksoi rahoilla pois omia velkojaan. Konserni siis rahoitti oman konserninsa sisäistä osakekauppaa velkarahalla. Nyt aikaisemmin Espanjassa sijainnut vähennyskelpoinen korkokulu olikin siirtynyt Ruotsiin vähennyskelpoiseksi korkokuluksi. Ruotsissa tehdyn korkovähennyksen johdosta tuloa siirtyi Ranskaan, joka oli verotuksellisesti konsernille edullista, koska siellä voitiin vähentää voittoja syntyneistä tappioista.

Kuitenkin Ruotsin veroviranomainen puuttui juuri tähän toimintaan, koska se katsoi konsernin harjoittavan aggressiivista verosuunnittelua ja näin ollen esti korkovähennysten tekemisen konsernilta Ruotsissa. Itse termiin tai sen määrittelyyn ei EUT omassa ratkaisussaan ottanut mitään kantaa. Ruotsalainen tytäryhtiö ei myöskään Ruotsin lainsäädännön näkökulmasta toiminut lain vastaisesti, vaan juurikin harjoitti aggressiivista verosuunnittelua konsernin sisällä, kuitenkin syyllistymättä veronkiertoon. Ruotsin veroviranomainen kuitenkin nimenomaan perusteli toimintaansa sillä, että se pyrki estämään aggressiivista verosuunnittelua. Lopulta kyseisessä

oikeustapauksessa EUT:lla oli ratkaistavana voiko kotimaista ja kansainvälistä tilannetta kohdella eri tavoilla verotuksen näkökulmasta. EUT:n päätöksen mukaan rajat ylittävää tilannetta ei voitu SEUT 49⁵² mukaan kohdella huonommin verrattuna kotimaisiin tilanteihin.

5.3 Viranomaisten toimet ja reaktiot

Viime vuosien merkittävin muutos siirtohinnoitteluun Suomessa on varmasti ollut VML 31 § uudelleen muotoileminen. Tavoitteena on ollut, että säännöstä voidaan soveltaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden koko laajuudessa.⁵³ Toisin sanottuna oikeuskäytäntö oli Suomessa muuttunut siten, että vanha VML 31 § sanamuoto ei antanut veroviranomaisille mahdollisuutta uudelleen luonnehtia konsernien liiketoimintaa, jolloin Verohallinto hävisi usean siirtohinnoittelukiistan korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Tällä uudistuksella annettiin veroviranomaisille mahdollisuus puuttua ongelmallisiin rakenteisiin, jotka oli aiemmin jo todettu OECD:n julkaisemassa BEPS-hankkeessa.⁵⁴

Toisena merkittävänä toimenpiteenä voi pitää Verohallinnon ylläpitämän konserniverokeskuksen lakkauttaminen vuoden 2021 lopussa. KOVE:n tehtävä oli hoitaa vuodesta 1998 alkaen Suomessa suuryritysveroasiakkaiden kaikki veroasiat siten, että suuryritysten veroasioita selvitettäisiin ja ratkottaisiin etupainotteisesti. Esimerkiksi tällä toiminnalla pyrittiin juuri siirtohinnoittelukiistoja selvittämään etupainotteisesti ja hyvällä kommunikoinnilla konsernien suuntaan, jolloin syntyisi vähemmän tilanteita, jossa kiistoja selvitetään KHO:a myöten.⁵⁵ Kuitenkin Verohallinto päätti lakkauttaa tämän hieman erillisen, omien sanojen mukaan erittäin hyvin toimivan yksikkönsä,

⁵² SEUT 49: ”Jäljempänä olevien määräysten mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisen vapautta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle. Myös kielletään rajoitukset, jotka estävät jäsenvaltion alueelle sijoittautuneita jäsenvaltion kansalaisia perustamasta kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä.

Jollei pääomia koskevan luvun määräyksistä muuta johdu, sijoittautumisvapautteen kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä, erityisesti 54 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja yhtiöitä, niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia.”

⁵³ HE 188/2021 vp. s. 13.

⁵⁴ HE 188/2021 vp. s. 13.

⁵⁵ Piiskoppel – Waal 2022, s. 226.

perustellen, ettei asiakkaiden suuntaan mikään muu muutu kuin KOVE:n nimen vaihtaminen.⁵⁶

Kriittisesti tarkasteltuna myös viime vuosien KHO:n merkittäville ratkaisuille siirtohinnoitteluoikeudenkäynneissä voi olla myös oma vaikutuksensa KOVE:n sulkemisella ja sulauttamisella takaisin kiinteämmäksi osaksi Verohallintoon. Julkisuudessa eniten esillä olleet tapaukset, ovat olleet Fortumin ja Parocin veroriidat, jotka Verohallinto on hävinnyt oikeudessa. Fortumin tapaus ei koskaan päässyt KHO:n asti, koska veronsaajien oikeudenvalvonta yksikkö ei saanut valituslupaa KHO:lta. Kyseessä oli jälleen kerran tapaus, jossa Verohallinto oli pyrkinyt sivuuttamaan Fortumin belgialaisen rahoitusyhtiön siirtohinnoittelutapauksessa ja määrännyt 136 miljoonan euron jälkiverot Fortumille. Kyseiset jälkiverot kuitenkin kumottiin, sekä verotuksen oikaisulautakunnassa, että HaO:ssa.⁵⁷ Yhtenä merkittävimpana siirtohinnoittelu oikeudenkäyntinä viime vuosilta voi pitää KHO:ssa ratkaistua Paroc kiistaa, jossa Verohallinto haki yhtiöltä korkoineen 18 miljoonaa euroa jälkiveroja. Tässäkin tapauksessa Verohallinto oli pyrkinyt sivuuttamaan yrityksen liiketoimintamallin.⁵⁸ Tämänkin kiistan Verohallinto hävisi oikeudessa. Siksi mielestäni on relevanttia kyseenalaistaa sitä, sulauttiko Verohallinto KOVE:n takaisin Verohallinnon organisaatioon tosiasiallisesti siitä syystä, että KOVE:n maine oli kärsinyt useamman merkittävän tappion KHO:ssa, eikä suuryrityksillä ollut enää luottoa yksikön toimintaan.

⁵⁶ Piiskoppel – Waal 2022, s. 228.

⁵⁷ Helsingin Sanomat 2.12.2016.

⁵⁸ Kauppalehti 19.12.2018

6 Johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena on ollut tarjota kuva tämänhetkisestä oikeuskäytännöstä siirtohinnoitteluun liittyvissä oikeustapauksissa, jossa on viitteitä myös aggressiivisesta verosuunnittelusta. Siirtohinnoittelun oikeuskäytäntöä tutkiessa haastavaa on se, että usein siirtohinnoittelutapaukset ovat hyvin uniikkeja ja pienetkin yksityiskohdat voivat muuttaa rajustikin tuomion lopputulosta. Tämä luo helposti tilanteen, jossa oikeuskäytäntö lähinnä osoittaa lainsäätäjän tahtotilan suuntaa. Käytännössä ongelman voi Suomessa nähdä olevan siirtohinnoittelutilanteissa usein se, että siirtohinnoittelua ohjaava lain pykälä on Suomessa ainoastaan VML 31 §. Lainsäätäjä on konsernien onneksi pystynyt viime vuosien aikana muokkaamaan pykälää siten, että se noudattelee nykyisellään OECD:n ohjeistusta. Tämä ei kuitenkaan poista sitä ongelmaa, että vaikka Suomessa oikeuskäytäntö on osoittanut OECD-ohjeiden olevan laajasti hyväksytty oikeuslähde viime vuosien KHO:n ratkaisuisissa, niin globaalissa ja hektisessä maailmassa tarvitaan yhteiset pelisäännöt kaikille konserneille. Tähän ratkaisua EU-tasolla on pyritty hakemaan siirtohinnoitteludirektiivillä, mutta se ei ratkaise ongelmaa EU:n ulkopuolisessa siirtohinnoittelussa.

Se harjoittiko konsernit aggressiivista verosuunnittelu käsitellyissä oikeustapauksissa, taas on näkemykseni mukaan enemmän tulkintakysymys. Vaikka konsernit pyrkivät nykypäivänä lähtökohtaisesti toimimaan lainmukaisesti ja Verohallinnon kanssa yhdessä siirtohinnoittelukysymyksiä ratkaisten, voi tutkielman perusteella silti nähdä viitteitä yritysten harjoittamasta aggressiivisesta verosuunnittelusta siirtohinnoittelutilanteissa. Yksi toimintaa selittävä tekijä voi olla se, että lainsäätäjä on jättänyt VML 31 § hyvin laveatulkintaiseksi lakipykäläksi. Tämä VML 31 §:n tulkinta on johtanut tilanteeseen, jossa konsernien mahdollisesti kannattaa kokeilla aina korkeinta hallinto-oikeutta myöten sitä, miten pitkälle kyseisen pykälän soveltamisala liikkuu ja missä kohtaa kulkee VML 31 § ja veronkierron VML 28 § raja. Tässäkin tutkielmassa käytyjen oikeustapausten kautta huomattavaa on se, että vaikka KHO:ssa olisikin lopulta katsottu yrityksen toimineen väärin määriteltessään markkinaehtoista hintaa siirtohinnoittelun yhteydessä, ei varsinainen sanktio ole ollut muu kuin Verohallinnon määräämä alkuperäinen vero ja lievä veronkorotus. Useammassa tapauksessa on ollut konsernin jopa järkevää yrittää arvioida itse markkinaehtoista

hintaa ja vasta jälkikäteen ilmoittaa mahdollinen tyytymättömyys Verohallinnon ratkaisuun.

Lopuksi siirtohinnoittelun tulevaisuuden kannalta voi todeta seuraavaa. Niin kauan kuin Suomessa kirjoitetaan yleisellä tasolla Suomen sisäinen lainsäädäntö, kuin myös verosopimusten tulonoikaisuun sallivat normit, on yrityksillä erittäin paljon omaa liikkumatilaa määritellessään markkinaehtoista hintaa. Tämän voi mielestäni nähdä suoraan johtavan siihen, että yritysten kannattaa jossain tilanteissa harjoittaa aggressiivista verosuunnittelua varsinkin siirtohinnoittelutilanteissa. Niin kauan kuin lainsäädäntö ei rajaa, mikä tulo on syntynyt konserniyhtiö tulon hankkimis- tai säilyttämistarkoituksessa tai onko tulosta luovuttu konserniyhtiön hyväksi, on veroviranomaisen vaikea tätä todistaa ilman korkeimman tuomioistuimen päätöstä.

Lähteet

KIRJALLISUUS:

- Helminen, Marjaana: Siirtohinnoitteludirektiiviesitys – mikä muuttuu vai muuttuuko mikään? Verotus 1/2024, s. 4–15.
- Helminen, Marjaana: Kansainvälinen verotus. WSOYpro. 2001.
- Immonen, Raimo et al. Oikeuden ja talouden rajapinnassa: juhlakirja Matti J. Sillanpää 60 vuotta. Helsinki: Edita, 2016.
- Knuutinen, Reijo: Mitä on ns. aggressiivinen verosuunnittelu? Verotus 1/2015a s. 5–19.
- Knuutinen, Reijo: Vieraan pääoman vero-oikeudellinen uudelleenluokittelu etuyhteystilanteissa. Defensor Legis N:o 1/2015b.
- Knuutinen, Reijo: Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat. Alma Talent Oy 2020.
- Knuutinen, Reijo: Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Lakimiesliiton kustannus 2014.
- Penttilä, Seppo: Hybridilainaa ei voitu siirtohinnoitteluvoimakkautta koskevan säännöksen (VML 31 §) perusteella uudelleenluonnehtia omaksi pääomaksi: KHO 2014:119. Edilex 11.8.2014.
- Penttilä, Seppo: Siirtohinnoittelua koskevat oikeuskäytännön linjaukset. Verotus 2/2015, s. 120–140.
- Piiskoppel Kirsti – Waal Johanna: Konserniverokeskuksen jälkeen: Miten Verohallinnon suuryritystoiminnon matka jatkuu vuoden 2021 jälkeen? Verotus 2/2022, s. 225–234.
- Rapo, Petteri: KHO 2021:66: Sisäinen rahoitus palveluna. Verotus 5/2021, s. 612–621.
- Raunio, Merja – Karjalainen, Jukka: Siirtohinnoittelu. Alma Talent 2018.

VIRALLIS- JA PUOLIVIRALLISLÄHTEET:

- Euroopan komissio. G20. 2024
 <https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/international-organisations/g20_fi>, haettu 29.1.2024.
- European Commission. Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT), 12.9.2023 COM (2023) 529 final.
 <https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/202309/COM_2023_529_1_EN_ACT_part1_v7.pdf>, haettu 4.2.2024.

HE 107/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 188/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

OECD Guidance on Transfer Pricing Aspects of Intangibles, 2014.

OECD. List of OECD Member countries - Ratification of the Convention on the OECD.

OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 1995.

OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022.

Tilastokeskus. Eurooppalaiset kuluttajahinnat vaihtelevat paljon: kalleimmat ja halvimmat löytyvät EU-maiden ulkopuolelta, 22.6.2021.

<https://www.stat.fi/til/kvhv/2020/kvhv_2020_2021-06-22_tie_001_fi.html>, haettu 9.2.2024.

Verohallinnon ohje: Kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistaminen.

Diaarinumero VH/6225/00.01.00/2022 (10.2.2023).

Verohallinto. Siirtohinnoittelu, 2023. <<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/>>, haettu 9.2.2024.

MUUT:

Euroopan Komissio: Irlanti antanut Appllelle laitonta veroetua 13 miljardin euron arvosta, 30.8.2016

<[https://www.edilex.fi/uutiset/49344?classIds\[\]=373&offset=741&perpage=20&sort=relevance&typeIds\[\]=127%3Afi&searchSrc=2&advancedSearchKey=660267](https://www.edilex.fi/uutiset/49344?classIds[]=373&offset=741&perpage=20&sort=relevance&typeIds[]=127%3Afi&searchSrc=2&advancedSearchKey=660267)>, haettu 1.2.2024.

Helsingin Sanomat: Verottaja hävisi kiistan Fortumin 136 miljoonan euron jälkiveroista siirtohinnoittelussa – ”Päätös ei perustunut tosiasioille”, 2.12.2016.

<<https://www.hs.fi/talous/art-2000004891455.html>>, haettu 4.3.2024

Kauppalehti: KHO kumosi Parocin jälkiverot ja verottajan linjan – ratkaisu on merkittävä useille muillekin yhtiöille, 19.12.2018.

<<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/kho-kumosi-parocin-jalkiverot-ja-verottajan-linjan-ratkaisu-on-merkittava-useille-muillekin-yhtioille/66334170-1303-4c97-85d1-711ff6f32096>>, haettu 4.3.2024

Reuters: Apple enjoyed Irish tax holiday from the start, 23.5.2013.

<<https://www.reuters.com/article/idUSBRE94M0NU/>>, haettu 20.3.2024.

Yle: Verottaja peri yrityksiltä yli miljardin euron edestä jälkiveroja – nyt useat oikeustaistelut ovat päättyneet yritysten voittoon, 5.6.2019.

<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/06/05/verottaja-peri-yrityksilta-yli-miljardin-euron-edesta-jalkiveroja-nyt-useat>>, haettu 13.2. 2024.

Oikeustapaukset

Korkein hallinto-oikeus

KHO 2004:116

KHO 2010:73

KHO 2013:36

KHO 2014:119

KHO 2017:146

KHO 2018:173

KHO: 2020:34

KHO 2020:35

KHO 2021:66

Euroopan unionin tuomioistuin

C-484/19 Lexel AB